

Handläggare: Annika Risel
Telefon: 08-508 336 07

Till
Utbildningsnämnden
2012-05-24

Elevernas fysiska och psykosociala arbetsmiljö i skolan

Svar på skrivelse från Per Olsson (MP) och Ingegerd Akselsson Le Douaron (MP).

Förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden beslutar följande:

Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Thomas Persson
Utbildningsdirektör

Håkan Edman
Grundskoledirektör

Sammanfattning

I en skrivelse från Miljöpartiet lyfts en del frågor om elevernas fysiska och psykosociala arbetsmiljö i skolan. Frågorna handlar bland annat om hur eleverna upplever den fysiska och psykosociala arbetsmiljön i skolan, vilket arbete som sker för att försöka förbättra denna och hur elevernas frånvaro/närvaro kan kopplas till arbetsmiljön och hur sådan frånvarostatistik kan användas i förbättringssyfte.

Förvaltningen är enig med skribenterna om att elevernas fysiska och psykosociala miljö i skolan är ett viktigt och brett område och som också omfattar flera olika perspektiv. I nämndens verksamhetsberättelse för 2011 konstateras att värdegrundsarbetet i stadens kommunala skolor går åt rätt håll även om det finns förbättringsområden. Förvaltningen menar att det framför allt sker ett arbete med elevernas arbetsmiljö lokalt på skolorna utifrån den egna skolans resultat, utvecklingsområden och frånvarostatistik. Förvaltningen stödjer dock på olika sätt skolorna i sitt arbete med att förbättra arbetsmiljön.

Ärendets beredning

Utbildningsförvaltningens grundskoleavdelning har berett ärendet i samverkan med gymnasieavdelningen.

Bakgrund

I en skrivelse från Miljöpartiet lyfts en del frågor om elevernas fysiska och psykosociala arbetsmiljö i skolan.

I skrivelsen hänvisas till ett av målen i utbildningsnämndens verksamhetsplan benämnt ”Samtliga elever i stadens kommunala skolor möter dagligen en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö”. Skribenterna tar upp att i förvaltningens redogörelse för resultat inom detta område redogörs för frånvaro och hur skolorna ska registrera denna och menar att hela målsättningen om skolans arbetsmiljö och medvetenheten om den fysiska miljöns betydelse reduceras till ett sätt att peka ut enskilda elever som skolkare.

I skrivelsen påtalas att fysisk och psykosocial arbetsmiljö är en mycket bredare och viktigare fråga och skribenterna vill utifrån detta ha svar på ett antal frågor. De 5 frågorna är följande:

1. Hur upplever eleverna den fysiska och psykosociala arbetsmiljön i skolan?
2. Vilket arbete sker idag för att förbättra denna? Hur följs det arbetet upp på förvaltningen?
3. Hur ser sambandet ut mellan skolans fysiska och psykiska arbetsmiljö och elevernas frånvaro/närvaro i skolan?
4. På vilket sätt används statistik kring elevernas frånvaro/närvaro i skolan som en hävstång i det främjande och förebyggande arbetet för en bättre fysisk och psykosocial arbetsmiljö på skolorna?
5. Hur ser den faktiska tillgången till vuxna inom skolan ut för eleverna? Inom hur lång tid får en elev i Stockholms skolor träffa personal såsom en skolsköterska eller kurator? Finns det alltid någon på plats, samma dag, samma vecka, samma månad, inte alls?

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen är enig med skribenterna om att elevernas fysiska och psykosociala miljö i skolan är ett viktigt och brett område och som också omfattar flera olika perspektiv. Under det nämndmål i verksamhetsplanen som skrivelsen hänvisar till, ”Samtliga elever i stadens kommunala skolor möter dagligen en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö”, tar också nämnden upp flera olika områden och perspektiv som förvaltningen arbetar med. Det handlar alltså inte enbart om

frånvaron. Under detta nämndmål lyfter bland annat nämnden även fram insatser för en ökad trygghet och studiero, till exempel arbetet med att förebygga och hantera diskriminering, nätmobbning, trakasserier och kränkande behandling. Ett annat område är samverkan mellan skolan och socialtjänsten kring elever som far illa eller som riskerar att fara illa och samverkan kring det brottsförebyggande arbetet.

Utbildningsnämnden beslutade 2010-03-18 om ett kvalitetsprogram för elevhälsoarbetet inklusive specialpedagogisk verksamhet i Stockholms skolor samt lednings- och kvalitetssystem för skolhälsovården och skolpsykologverksamheten. Skolorna arbetar utifrån detta program som ska bidra till att säkra alla elevers rätt till en likvärdig utbildning i en god miljö som främjar lärande, utveckling och god hälsa.

Utbildningsnämnden har också beslutat om ett tydligt uppdrag till skolhälsovården, idag benämnt elevhälsan, för samtliga kommunala skolor i Stockholms stad. Detta fastställdes 2010-05-20 i ärendet ”Redovisning till Socialstyrelsen av uppdrag till skolhälsovården inom området barns och ungdomars psykiska hälsa”. Där framgår att skolhälsovården i samverkan med övrig skolpersonal/elevhälsopersonal i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet särskilt ska uppmärksamma elevers psykosomatiska besvär, nedstämdhet, koncentrationssvårigheter, bristande välbefinnande inklusive stress och ätstörningar, problemens inverkan på elevens vardagsliv samt mobbning, tobaks-, alkohol-/drogbruk.

1. Hur upplever eleverna den fysiska och psykosociala arbetsmiljön i skolan?

I nämndens verksamhetsberättelse för 2011 konstateras att värdegrundsarbetet i stadens kommunala skolor går åt rätt håll. Resultaten följs bland annat upp genom brukarundersökningar, elevhälsorapporter och i stadens egna externa utvärderingar. Grundskoleelevernas upplevelse av trygghet och trivsel har ökat mellan läsåren 2009/2010 och 2010/2011 i alla genomförda enkäter. En liknande bild gäller även för gymnasieskolorna, men det är svårare att uttala sig om dessa resultatförändringar i elevundersökningarna eftersom frågorna och svarsskalorna har ändrats under de senaste tre åren. När det gäller indikatorn om trygghet i skolan har endast svarsskalorna ändrats och år 2009 gav 84 procent av gymnasieeleverna högt betyg på en tiogradig skala och år 2011 motsvaras det av att 90 procent gav högt betyg på en femgradig skala.

I både grundskolorna och gymnasieskolorna uppger en stor andel av eleverna att de inte kan arbeta utan att bli störda. Detta resultat skiljer sig dock åt mellan klasser på grundskolorna och det är sällan som en hel skola har ordningsproblem. Det är också en stor andel av grundskoleeleverna som på frågan om studiero svarar att den varken är bra eller dålig. I sammanräkningen av resultaten ingår sådana ”varken-eller-svar” i den andel svar som räknas som negativa. Inom gymnasieskolan skiljer sig resultaten åt mellan skolorna, från under 20 procent till nästan 90 procent. Inför resultatdialogerna har därför förvaltningen försökt att se vad som orsakar en så stor variation och försökt förstå hur eleverna tolkar frågan. Det visar sig att gymnasieskolornas resultat från tre frågor samvarierar. Har man höga värden på ”Det är arbetsro på mina lektioner”, har man höga värden på både frågan ”Undervisningen motiverar mig att vilja lära mig mer” och frågan ”Det är variation på arbetssätt på mina lektioner”.

Folkhälsoinstitutet presenterade 2010 en nationell kartläggning av barns och ungdomars psykiska hälsa. Samtliga elever i Sverige i åk 6 och 9 hade fått möjlighet att svara på en enkät. 172 000 elever deltog. I jämförelse med andra storstäder, som Göteborg och Malmö, framgår att Stockholm har bra resultat när det gäller elevernas psykosomatiska besvär, nedstämdhet, koncentrations-svårigheter, bristande välbefinnande, problemens påverkan i vardagslivet och mobbning. När det gäller alkohol- och tobaksbruk i åk 9 är däremot resultaten sämre och mer jämförbara med dessa städer.

2. Vilket arbete sker idag för att förbättra denna? Hur följs det arbetet upp på förvaltningen?

Förvaltningen följer upp arbetet med elevernas fysiska och psykosociala arbetsmiljö i brukarundersökningar, elevhälsorapporter, stadens egna externa utvärderingar, skolornas egna enkäter och i resultatdialoger på olika nivåer inom förvaltningen. Framför allt sker ett arbete med elevernas arbetsmiljö lokalt på skolorna utifrån den egna skolans resultat och utvecklingsområden. Skolorna formulerar åtaganden kring elevernas arbetsmiljö i sina arbetsplaner och följer upp resultaten i sina kvalitetsredovisningar. Kvalitetsredovisningarna utgör ett underlag vid resultatdialogerna mellan grundskolecheferna/gymnasiecheferna och skolledningarna. När det till exempel gäller studiero och att arbeta utan att bli störd arbetar många skolor med att analysera resultaten, analysera tolkningen av frågan och att vidta åtgärder utifrån detta. Förvaltningen har identifierat studieron som ett utvecklingsområde och arbetar också övergripande med att fördjupa analysen av vad som ligger bakom resultaten.

Förvaltningen stödjer på olika sätt skolorna i sitt arbete med att förbättra arbetsmiljön, bland annat genom att ha tagit fram gemensamma riktlinjer för trygghet och studiero, kompetensutveckling i arbetet med diskriminering och kränkande behandling samt juridiskt stöd.

Grundskoleavdelningen har också under 2012 påbörjat ett projekt i samarbete med socialförvaltningen i syfte att ta fram en modell för hur skolorna kan arbeta för att öka elevernas skolnärvaro.

3. Hur ser sambandet ut mellan skolans fysiska och psykiska arbetsmiljö och elevernas frånvaro/närvaro i skolan?

Sambandet mellan skolans fysiska och psykiska arbetsmiljö och elevernas frånvaro/närvaro i skolan är något som den enskilda skolan arbetar med i varje enskilt elevärende. Det är den enskilda skolan som behöver analysera orsakerna till frånvaron för en enskild elev och sätta in adekvata åtgärder för att komma till rätta med situationen genom att till exempel göra Anpassningar i elevens lärmiljö.

4. På vilket sätt används statistik kring elevernas frånvaro/närvaro i skolan som en hävstång i det främjande och förebyggande arbetet för en bättre fysisk och psykosocial arbetsmiljö på skolorna?

Skolorna registrerar elevernas närvaro och frånvaro digitalt i Stockholms Skolwebb och Fronter vilket gör att skolorna får statistik över elevfrånvaron och att de kan följa elevernas frånvaro över tid. Detta utgör ett bra underlag för att synliggöra frånvaro och för skolorna att arbeta utifrån.

I juni 2011 genomförde grundskoleavdelningen en undersökning om elevernas frånvaro. Resultatet visar att frånvaron grovt kan kategoriseras enligt följande:

Kategori	Andel av totalt antal elever
Elever som inte kommer till skolan och som hålls hemma av sina föräldrar	0,08 %
Elever som inte kommer till skolan och vars föräldrar inte får eleven att gå till skolan	0,50 %
Elever som finns inom skolområdet som inte går på lektionerna	0,36 %
Elever som åkt utomlands med sina föräldrar trots nekad ledighet	0,45 %
Elever vars föräldrar tror att barnet är i skolan men uppehåller sig någon annan stans	0,18 %

Varje skola har analyserat sin frånvaro för att kunna vidta åtgärder. Utifrån skolans kontinuerliga analys arbetar skolan främjande och förebyggande utifrån fysisk och psykosocial arbetsmiljö. Rutiner för detta arbete finns i ”Stödmaterial för samverkan och ansvarsfördelning mellan stadsdelsnämndernas verksamheter och skolan”.

5. Hur ser den faktiska tillgången till vuxna inom skolan ut för eleverna? Inom hur lång tid får en elev i Stockholms skolor träffa personal såsom en skolsköterska eller kurator? Finns det alltid någon på plats, samma dag, samma vecka, samma månad, inte alls?

I stadens kommunala skolor fanns i april 2011:

Personalkategori	Antal heltidstjänster
Skolläkare	18
Skolsköterska	134
Skolkurator	75
Skolpsykolog	46
Lärare med specialpedagogisk kompetens	14
Speciallärare	351

Hur lång tid det tar för att en elev ska få träffa olika kategorier av personal inom elevhälsan skiljer sig åt mellan skolorna och är något skolorna organiserar utifrån behov. Behovet beror bland annat på hur många elever skolan har och på psykosociala förutsättningar. En stor del av elevhälsoarbetet och stöd till elever genomförs i det dagliga arbetet av ordinarie lärare.

Förvaltningens förslag

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Bilaga

Skrivelsen från Per Olsson (MP) och Ingegerd Akselsson Le Douaron (MP) om elevernas fysiska och psykosociala arbetsmiljö i skolan.